

SLUTTRAPPORT

«NÆRVÆR OG MESTRING – ØSTENSJØ»

høsten 2011 – våren 2013

Et tverretatlig samarbeidsprosjekt mellom Bydel Østensjø, Skullerud skole, Skøyenåsen skole, Pedagogisk psykologisk tjeneste skolegruppe B og Bogerud BUP.

Skullerud skole
Skøyenåsen skole

Bydel
Østensjø

Innhold

1. Bakgrunn/historikk.....	3
1.1 Bakgrunn	3
1.1 Historikk.....	3
2. Målgruppe.....	4
3. Visjon og målsetting.....	4
4. Organisering av prosjektet.....	4
5. Metoder, veiledere og erfaringer fra andre som har hatt betydning for prosjektet.....	6
6. Delmål 1 - beskrivelse av tiltak.....	7
7. Delmål 2 – beskrivelse av tiltak.....	8
8. Delmål 3 – beskrivelse av tiltak.....	9
9. Delmål 4 – beskrivelse av tiltak.....	9
10. Samarbeid	10
11. Hvor mange har deltatt i prosjektet og hvilken bistand har de fått?.....	10
12. Hvilken positiv effekt har prosjektet hatt i arbeidet med skolefravær?.....	11
13. Forslag til implementering av skolefraværprosjektet.....	12
Vedlegg.....	13

1. Bakgrunn/historikk

Bakgrunn

De siste årene har både samarbeidspartnere og bydelens egne tjenester meldt bekymring for et økende bekymringsfullt skolefravær i grunnskolen. Fraværet har ulike årsaker og alvorlighetsgrad. Det føres en samlet statistikk for ulike typer fravær i skolen. Bydelen har forsøkt å få tilgang på statistikk og forskning lokalt og nasjonalt som kan avklare omfanget av bekymringsfullt skolefravær i grunnskolen og om utfordringen er økende. Bydelen har ikke funnet slik dokumentasjon.

Uavhengig om omfanget faktisk har økt, er skolefravær en utfordring som av flere grunner opptar ansatte i skolen, tjenestene på bydel og hos samarbeidspartnerne. Tre viktige grunner til det er bl.a.

- Det registrerte skolefraværet er en av de viktigste faktorene bydelen kan benytte for å kunne identifisere risikoutsatte barn og unge på et tidlig stadium.
- Erfaringer viser at koordinerte tiltak på et tidligst mulig stadium ved skolefravær gir god effekt med små ressurser. Derimot er de tunge skolevegringssakene svært utfordrende og ressurskrevende å endre.
- Et fullført skoleløp er mer enn noen gang en forutsetning for å hindre utenforskap og for å bli yrkesaktiv som voksen.

Styringsgruppen for «Tverretatlige samarbeidssystem Bydel Østensjø» vedtok for perioden 2009-2012 skolefravær som et særlig innsatsområde.

Historikk

Erfaringer fra forprosjektet Aktiv

I perioden høsten 2007 – våren 2010 gjennomførte Bydel Østensjø prosjektet ”Aktiv” finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet (Ungdomstiltak i større bysamfunn). Prosjektet ”Aktiv” anses som et forprosjekt til prosjektet ”Tiltakskjede mot skolefravær”. ”Aktiv” utviklet seg til et todelt prosjekt bestående av et fraværsteam på en ungdomsskole og et gruppetiltak for ungdom med høyt skolefravær en dag i uken.

Fraværsteamet var et tverretatlig team bestående av representanter fra PPT, BUP, skole, skolehelsetjenesten, utekontakt og SaLTo koordinator. Teamet hadde som oppgave å se på skolens rutiner for oppfølging av legitimert/ulegitimert fravær og revidere disse.

Gruppetiltaket var et alternativ til ordinær undervisning og hadde ikke hovedfokus på fag, men på gode opplevelser og mestring. Prosjektet la også vekt på sosialt felleskap med felles frokost om morgenen og samtaler rundt dagsaktuelle saker.

Oppstart av prosjektet «Nærvær og Mestring- Østensjø»

Bydelen ønsket å iverksette prosjektet ”Tiltakskjede mot skolefravær” i samarbeid med de ungdomsskolene som ønsker å delta samt BUP og PPT.

Høsten 2010 inviterte Bydel Østensjø PPT, BUP og bydelens seks ungdomsskoler til å drøfte deltakelse og utforming av prosjektet. Alle samarbeidspartnere viste ved oppstart interesse og et ønske om å delta i prosjektet.

Ungdomsskolene delte seg i to når det gjaldt ønsket utforming av prosjektet. Noen av skolene hadde størst behov for å tilby et alternativ dagtilbud utenfor skolen deler av skoleuka for enkelte av sine elever. Dette innebar en videreføring av prosjektet Aktiv.

Andre skoler ønsket at prosjektet skulle kobles sammen med skolens arbeid med skolefravær på den enkelte skole. Denne todelingen hang bl.a. sammen med ulike praksiser på skolene i bruk av tiltak ovenfor elever som strever med skolefravær. Bydelen valgte å satse på den sistnevnte vinklingen i utformingen av prosjektet.

Med hensyn til kapasitet, ble prosjektet avgrenset til elever ved Skullerud og Skøyenåsen skole. I skoleåret 2012/2013 var det totalt 456 elever ved Skøyenåsen skole og 269 elever ved Skullerud skole. (Se i vedlegget angående beskrivelse av de to skolene)

Prosjektet byttet navn fra «Tiltakskjede mot skolefravær» til «Nærvær og Mestring Østensjø» i 2011. I denne rapporten vil «Nærvær og Mestring Østensjø» bli benyttet som betegnelse på prosjektet.

2. Målgruppe

Elever på ungdomsskolen som står i fare for å utvikle skolefraværproblematikk. Elever som står i fare for å utvikle skolefraværproblematikk, er her definert til å gjelde elever som ikke allerede er henvist til BUP eller meldt barnevern på grunn av høyt skolefravær.

3. Visjon og målsetting

Visjon: Bydelens ungdomsskoleelever opplever skolehverdagen som meningsfull og givende.

Hovedmål: Bydelens ungdomsskoleelever har et høyt fremmøte.

Delmål 1

Elever i ungdomsskolen som står i fare for å utvikle skolefraværproblematikk, blir identifisert på et tidligst mulig stadium.

Delmål 2

Elever i ungdomsskolen som står i fare for å utvikle skolefraværproblematikk, får individuelt tilpassede og tverretattlig samordnede tiltak på et tidligst mulig stadium.

Delmål 3

Prosjektet er forsknings- og kunnskapsbasert og bidrar til økt kompetanse om skolefravær.

Delmål 4

Prosjektet er implementert i bydelens ungdomsskoler, bydelens tjenester som arbeider med barn i skolealder, PPT og BUP Østensjø.

4. Organisering av prosjektet

Bydelen vurderte flere mulige tjenester som hovedansvarlig for prosjektet. Men valgte skolehelsetjenesten av følgende årsaker:

- Skolehelsetjenesten er den eneste av bydelens tjenester som er fast lokalisert til skolene og som tilnærmet daglig arbeider sammen med skolens personale om felles målgruppe.
- Skolehelsetjenesten arbeider innenfor helse- og omsorgstjenesteloven og har både en befolkningsrettet strategi og en høyrisikostrategi. Dette er en god kombinasjon for tidlig intervensjon.

- Bekymringsfullt skolefravær er ofte knyttet til elevens psykisk helse, et område som skolehelsetjenesten kan bidra med sin spisskompetanse og sitt formelle ansvar.

Bydelen hadde en strategi på å rekruttere prosjektarbeidere fra bydelens faste ansatte. Bakgrunnen for denne strategien var todelt. Bydelen mente det bidro til hurtigere forankring av prosjektet i de ordinære tjenestene og bedre implementering av evt. resultater som ønskes videreført etter at prosjektet var avsluttet. F.eks. vil en slik organisering gjøre det enklere å iverksette nye rutiner i ordinær drift.

Prosjektleder/prosjektmedarbeidere

Prosjektleder: Helsetjenester barn og unge v/teamleder skolehelsetjenesten og Helsestasjon for unge. Stillingsstørrelsen har variert noe i prosjektperioden og har på det meste vært på 40 %: Berit Brorson
 Prosjektmedarbeider Skullerud – skolehelsesøster 30 %: Tove Ingeborg Sand
 Prosjektmedarbeider Skøyenåsen – skolehelsesøster 40 %: Oddveig Vollan

Prosjektleders oppgaver:

Sørge for at prosjektet blir gjennomført i henhold til vedtatte føringer for prosjektet.

Prosjektmedarbeidernes arbeidsoppgaver:

Bidra til å gjennomføre prosjektet i henhold til vedtatte føringer for prosjektet. Være sentral i gjennomføringen av prosjektet på den enkelte skole.

Styringsgruppe

Styringsgruppens sammensetning (faste representanter)

Avdelingssjef velferd og fritid:	Mary Ann Gursli
Leder av Skolegruppe B (PPT):	Marit Larsen
Leder av ambulants team (BUP):	Sissel Fogh Wilhelmsen,
Rektor Skullerud skole:	Peter Streijffert
Rektor Skøyenåsen skole:	Merete Hansen
Leder av Helsetjenester barn og unge:	Vigdis Malt Marøy (møteleder)
Prosjektleder og teamleder i skolehelsetjenesten:	Berit Brorson (referent)

Styringsgruppens oppgaver:

Styringsgruppen har den overordnede styringen av prosjektet og vedtar føringer. Styringsgruppen har en møtefrekvens på 2 til 3 møter i året.

Arbeidsgruppe

Arbeidsgruppens sammensetning(faste representanter):

Representant fra Skullerud skole	Rådgiver Hege Søgaaard
Representant fra Skøyenåsen skole	Sosiallærer Anne Vold-Johansen
Representant fra Fagsenteret	Tone Munz (førstekonsulent)
Representant fra Utekontakten	Jørn Skaug (leder utekontakten)
Prosjektleder	Berit Brorson (møteleder)
SaLTo koordinator	Anne-Sissel Slaatsveen (sekretær)

(BUP Østensjø og PPT inviteres ved behov)

Arbeidsgruppens oppgaver:

Forberede saker til styringsgruppen og utvidet ressursteam. Arbeidsgruppen innhenter innspill fra eksisterende tverretatlige samarbeidsarenaer og tverrfaglige prosjekter. Aktuelle samarbeidsarenaer/prosjekter er samordningsutvalget, utvidet ressursteam, nettverksgruppene, drøftmøter, skolens tverrfaglige møter for enkeltsaker og prosjektet "JA-du kan!". Arbeidsgruppen hadde en møtefrekvens på et møte annenhver måned det første prosjektåret. Møtefrekvensen ble siden trappet ned.

Arbeidslag

Sammensetning arbeidslag 1- Skullerud

- Sosiallærer
- Helsesøster/prosjektmedarbeider
- Prosjektleder
- Utekontakten

Sammensetning arbeidslag 2 – Skøyenåsen:

- Sosiallærer
- Helsesøster/prosjektmedarbeider
- Prosjektleder
- Andre inviteres ved behov eks. gymlærer, klassekontakt.

Arbeidslagenes oppgaver:

Møtes hver 14. dag for å identifisere og vurdere kandidater til prosjektet, avklare tiltak og sikre ansvarsfordeling og tverretatlig koordinering i enkeltsakene. Ut fra erfaringer med enkeltsaker, forslå eventuelle revideringer av prosedyrer for skolefravær og samarbeid.

Prosjektmedarbeideren var hovedansvarlig for gjennomføringen av arbeidslagens møter.

5. Metoder og veiledere og erfaringer fra andre som har hatt betydning fra prosjektet

Prosjektet har innhentet forskningsresultater, kompetanse, erfaringer og inspirasjon fra ulike veiledere, prosjekter, artikler og fagpersoner. Følgende har hatt særlig betydning for arbeidet.

«Skolevegring, en praktisk og faglig veileder for grunnskolen i Oslo og skolens samarbeidspartnere»

Veilederen ble gitt ut i 2009 og er utarbeidet av skolevegringsteamet i PPT i Oslo.

Prosjektet «Nærvær og Mestring» i Bergen

"Nærvær og Mestring" i Bergen kommune var forankret i skolehelsetjenesten. De erfaringer man hadde høstet i Bergen understreket betydningen av fokus på elever som befant seg i overgangen fra barneskolen til ungdomskolen og i 8.klasse.

Prosjekt «Ikke slipp meg!»

I 2012 leverte Nordlandsforskningen på oppdrag av Mental helse og Mental helse ungdom en rapport med tittelen: «Ikke slipp meg!- Unge, psykiske helseproblemer, utdanning og arbeid.»

«Elvebakken videregående skole

«Elvebakken (videregående skole) modellen» fokuserer på hvor forebyggende et godt lærings- og klassemiljø er i forhold til skolefravær.

Spesialpedagogikk (2011), artikler av Edvin M. Eriksen, Maila Inkeri Olsen og Marit Tørstad

Artikkel "Frafallsfaktorer i et system- og individperspektiv" tar opp bekymring for at man har mer fokus på individuelle faktorer ved elevene og deres bakgrunn enn på forhold ved selve opplæringen..

Veilederen utarbeidet av Nittedal PPT

Veilederen beskriver bl.a. en nyttig tiltakstrapp som konkretiserer hva som må gjøres og i hvilken rekkefølge.

(Se for øvrig mer detaljer i vedlegget)

Med bakgrunn i materialet nevnt over, har følgende vært særlig viktig for oss i prosjektet:

- Sikre god overgang fra barneskole til ungdomsskole, fra ungdomsskole til videregående skole
- Skolefravær har mange årsaker og krever dermed ulike tiltak. Det er viktig å «skreddersy» tiltak som passer den enkelte elev/situasjon.
- Være bevisst at en betydelig andel elever i ungdomsskolen har helseplager.
- Et godt klasse- og læringsmiljø er forebyggende mot skolefravær.
- Ikke å overfokusere på de individuelle faktorene, tilrettelegge for mestring, inkludering og tilpasset opplæring.
- Klare rutiner for registrering, oppfølging av skolefravær er forebyggende.
- Flerfaglighet og samarbeid er viktig for å finne de beste løsningene. Men det forutsetter en tydelig tiltakstrapp som konkretiserer hva som må gjøres og i hvilken rekkefølge.
- Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer er viktig i arbeidet med å identifisere risikogruppen og ved iverksettelse av rett tiltak.

6. Delmål 1 – beskrivelse av tiltak

Delmål 1

Elever i ungdomsskolen som står i fare for å utvikle skolefraværspromblematikk, blir identifisert på et tidligst mulig stadium.

Tiltak 1.1 Skolen har gjennomgått sine rutiner for oppfølging av legitimert/ulegitimert skolefravær sammen med samarbeidspartnere og evt. reviderer disse:

Den ene skolen benyttet «Skolevegring, en praktisk og faglig veileder for grunnskolen i Oslo og skolens samarbeidspartnere». Den andre skolen har utarbeidet skriftlig materiale bl.a. i form av plakater som beskriver tiltakskjeden.

Det har vært en målsetting at alle elever møter på skolen hver dag, dette ut ifra en tanke om at tilstedeværelse er en viktig faktor i ungdoms psykiske helse. En av skolene har satt som mål at alle elever i 10. klasse skal gå ut av skolen med karakterer i alle fag.

Tiltak 1.2 Det avklares hva som skal defineres som foruroligende fravær og hvilke tiltak som skal iverksettes:

Foruroligende fravær og beskrivelse av tiltak er beskrevet i skolenes fravær rutiner. På den ene prosjektskolen er det etablert en fraværstelefon som kontakter foresatte umiddelbart når fravær ikke er meldt til skolen. På den andre skolen er det innført «Meldingsbok på mobilen/mobil skole» slik at foresatte og skolen kan benytte SMS og e-post systematisk. Skolefravær var på dagsorden på det ukentlige sosial pedagogiske møtet hvor skolehelsetjenesten/prosjektarbeider er med. Møtet ble benyttet til å identifisere elever som var i risikozonen og avklare tiltak. Alle elever har fått informasjon om prosjektet. I tillegg har foresatte fått informasjon på foreldremøter.

Tiltak 1.3 Skolehelsetjenesten benytter kartleggingsundersøkelse i 8. klasse til å identifisere årsaker og evt. iverksette tiltak ovenfor elever med begynnende skolefravær: Kartleggingsundersøkelsen ble fulgt opp med grupper eller individuelle samtaler. Kartleggingsundersøkelsen er et fast tiltak som skolehelsetjenesten gjennomfører på alle bydelens ungdomsskoler. I prosjektet ble kartleggingen gjennomført i alle 8.klasser med påfølgende 60 individuelle samtaler (i prosjektperioden registrert på en skole). Gruppesamtaler ble gjennomført i alle klasser. På en av skolene utgjorde dette totalt 20 grupper i prosjektperioden. Det ble informert om fraværprosjektet i klassene.

Tiltak 1.4 Tilrettelegge for en god overgang fra barneskole til ungdomsskole for elever som står i fare for å utvikle skolefraværproblematikk:

Prosjektarbeiderne har deltatt på overføringsmøter fra barneskolene som avgir elever til ungdomskolene.

7. Delmål 2 – beskrivelse av tiltak

Delmål 2

Elever i ungdomsskolen som står i fare for å utvikle skolefraværproblematikk, får individuelt tilpassede og tverretattlig samordnede tiltak på et tidligst mulig stadium.

2.1 Tiltak ovenfor enkeltelever:

Totalt ble 85 elever definert inn i prosjektet for perioden høsten 2011 – våren 2013. Disse elevene var i hovedsak valgt ut på grunn av skolefravær, vanskelig hjemmesituasjon og/eller av sosiale grunner. Elevene har fått følgende bistand i og utenfor skolen:

- Individuelle samtaler av ulikt omfang og frekvens
- Laget en plan for oppfølgingen.
- Deltatt i gruppetiltak
- Oppfølging i hjemmet, henting.
- Bistand til å nyttiggjøre seg hjelpetiltak på dagtid og i fritiden.

2.2 Tiltak ovenfor foresatte:

Foresatte og har fått særskilt oppfølging av prosjektarbeiderne ved samtaler på møter, på telefon, SMS og e-post. På en av prosjektskolene hadde sosialpedagogisk rådgiver og prosjektarbeider alltid møter sammen med foresatte.

(Se vedlegg mal for samtale mellom skole/skolehelsetjenesten og foresatte)

I tillegg ble prosjektarbeiderne involvert i saker hvor andre hadde hovedansvar for den tette oppfølgingen f.eks. rådgiver, barnevern og utekontakt. Foresatte ble involvert på ulike måter, og med ulikt omfang. Det ble avholdt tverrfaglige møter.

2.3 Elever ble sikret tverretatlig individuell oppfølging ved at enkeltsaker ble drøftet på skolens tverrfaglige møter og/eller ved at arbeidet er organisert i ansvarsgrupper når det var sammensatte behov.

8. Delmål 3 – beskrivelse av tiltak

Delmål 3

Prosjektet er kunnskapsbasert og bidrar til økt kompetanse om skolefravær.

Tiltak 3.1 Det innhentes erfaring fra lignende prosjekter (eks. Bærum kommune), prosjekt "Nærvær og mestring" – Bergen kommune, Skolevegringsteamet – Oslo kommune o.a.:

Det ble innhentet erfaringer fra ulike prosjekter. De prosjektene som har vært av størst betydning er gjennomført av Bergen kommune, Nittedal kommune og Elvebakken skole i Oslo. Prosjektet har ikke funnet andre skolefraværprosjekter i Oslo kommune hvor skolehelsetjenesten har inngått som en betydelig prosjektdeltaker.

Tiltak 3.2 Det innhentes relevant informasjon fra forskning:

Prosjektet har orientert seg som aktuell forskning. Særlig har Nordlands forskning «Ikke slipp meg» og forskning innen området psykisk helse og bortvalgselever hatt betydning.

Tiltak 3.3 Innhente informasjon om annet skolefraværarbeid i Oslo og eventuelt initiere et samarbeid og/eller koordinere arbeidet opp mot andre tilsvarende satsninger i Oslo: Utdanningsetaten ble orientert om prosjektet, men hadde ingen tilsvarende satsning i Oslo.

Tiltak 3.4 Det rettes en henvendelse til Kompetansesenteret i Rusmiddeletaten evt. andre om de kan bistå med veiledning/evaluering:

Prosjektet har vært i dialog med Kompetansesenteret i Rusmiddeletaten og utdanningsinstitusjoner angående veiledning og evaluering. Det har ikke lyktes prosjektet å skaffe tilstrekkelig ressurser til ekstern veiledning/evaluering.

3.5 I løpet av prosjektperioden arrangeres tverretatlige seminarer/temamøter hvor skolefravær er tema.

Det er blitt gjennomført informasjonsmøter for FAU, elevråd, lærere og på foreldremøter på begge ungdomsskolene. Prosjektet er blitt presentert på tverretatlig seminar "Sammen for felles barn" høsten 2011. Det planlegges seminar med skolefravær som tema høsten 2014.

9. Delmål 4 – beskrivelse av tiltak

Delmål 4

Prosjektet er implementert i bydelens ungdomsskoler, bydelens tjenester som arbeider med barn i skolealder, PPT og BUP Østensjø.

4.1 Det skal utarbeides en plan for hvordan erfaringene fra prosjektet kan implementeres i de ulike tjenestene.

Foreløpig blir erfaringene fra prosjektet fulgt opp på følgende måte:

- Prosjektleder har foreslått for fem av bydelens seks ungdomsskole å utarbeide en samarbeidsavtale mellom skolehelsetjenesten og skolene hvor skolefravær inngår som et viktig område.
- Skøyenåsen skole sitt arbeid med RIO 4 – rådgivningsløftet i Oslo
- Tiltak i SaLTo handlingsplan 2013 - 2016
- Mål i årsplan for Helsetjenester barn og unge 2014

Prosjektet har i sin sluttrapport beskrevet hvilke tiltak som anbefales videreført i den ordinære driften. Disse anbefalingene vil bli behandlet i styringsgruppemøtet 20.01.2014.

10. Samarbeid

Samarbeid med foresatte:

Et godt samarbeid med foresatte har vært svært viktig i arbeidet med skolefravær. Samarbeidet kommer ofte i gang ved at eleven har stort fravær eller at foresatte tar kontakt med skolen fordi de er bekymret for barnet sitt. En av skolene har arbeidet sammen med foresatte på følgende måte:

Foresatte og elev innkalles til en samtale raskt og helst innen fire dager. Dersom foresatte er svært urolige, forsøkes det å få til et møte umiddelbart. I forkant blir foresatte informert om at både spesialpedagogisk rådgiver og helsesøster deltar på møtet.

Hensikten med møtet er å få kartlagt årsaken til at eleven ikke vil gå på skolen og finne tiltak raskt. Det ble informert om at eleven har rett og plikt til å gå på skolen, men at skolen har et ansvar for å tilrettelegge undervisningen.

Det avtales alltid ny time før møtet avsluttes. Dersom flere instanser var inne i saken, innkalles det til samarbeidsmøte. (Se i vedlegget mal for samtaler).

Samarbeid internt på hver skole:

En viktig suksessfaktor for prosjektet var det tette samarbeidet mellom skole og skolehelsetjenesten. Ulik faglig bakgrunn og ulike erfaringer bidrar til høyere kvalitet på oppfølgingen. Et slikt samarbeid krever at tjenestene er trygge på rolle- og ansvarsfordeling og at tjenestene er samkjørt som et team når en møter foresatte og elev. Det var også viktig å ha en klar ansvarsfordeling mellom faglærere, kontaktlærere, ledelse, skolehelsetjeneste og ressursteamet.

11. Hvor mange har deltatt i prosjektet og hvilken bistand har de fått?

Prosjektet registrerte arbeidet med enkeltelever på følgende områder:

- Antall deltakere i prosjektet
- Hvem tok kontakt med prosjektet
- Årsak til henvendelsen
- Type tiltak

Registreringen viser følgende tall og tendenser:

- 85 elever var totalt definert inn i prosjektet for perioden høst 2011 – våren 2013
- 326 samtaler med foresatte (tall fra en skole)
- 599 samtaler mellom elev og helsesøster (tall fra en skole)
- Tidspunktet for når elevene kom inn i prosjektet var relativt jevnt fordelt på

- alle tre klassetrinn med flest deltakere fra 9. klasse.
- Ser man bort prosjektarbeiderne selv, så var det foresatte og kontaktlærer som i knyttet flest elever til prosjektet.
- Den vanligste årsaken til at prosjektet ble kontaktet var bekymring rundt mengde skolefravær. Hjemmeforhold og sosial forhold var de to andre årsakene som utpekte seg.
- Det mest brukte tiltaket var samtaler med elev og foresatte.

Gruppetiltak Skullerud skole

Organisering: Ledes av helsesøster og utekontakt

Målgruppe/deltakere: Utvalgte elever fra 8. og elever med skolefravær i 10. klasse.

Innhold: Vennskap, trivsel, selvfølelse, egne grenser.

Mål: Gjøre elvene tryggere på hverandre, styrke sosial nettverk, lære deltakerne å reflektere over egne meninger, kommunisere og begrunne egne meninger, respektere andres meninger.

Antall «Jentesnakkgrupper»: 5 (fem til syv gruppesamtaler per gruppe)

Antall «Guttesnakkgrupper»: 2

Gruppetiltak på Skøyenåsen

Organisering: Ledet av skolehelsetjenesten gjennomført en «Jentesnakkgruppe» sammen med PPT.

Målgruppen: Stille jenter og flere av disse har vært utsatt for mobbing.

Antall: 8 jenter.

Innhold: Snakke om det som opptar oss og ha det hyggelig sammen. Øve på å sette ord på tanker og følelser. Trene på å stole på hverandre. Tema var vennskap, kroppen, kjærlighet, forelskelse, rus, mobbing.

Mål: Styrke jentenes selvstendighet og trygghet. Lære å sette pris på hverandre som vi er.

Antall gruppemøter: 60 minutter, møttes hver uke i 8 uker og avsluttet med tur på kafé i byen.

Når det gjelder å måle effekten av prosjektets arbeid, har ikke prosjektet funnet noen gode løsninger på dette. Det har vært vurdert muligheten for å måle fraværet før og etter prosjektets oppstart. Det samme har blitt vurdert når det gjelder karakterprestasjoner. På en av prosjektskolene har det vært en målsetting at alle prosjektdeltakerne skal gå ut av skolen med karakterer i alle fag. Et mål skolen har lyktes med å nå.

Hvordan prosjektet har registrert og dokumentert arbeidet

Prosjektarbeiderne har hatt ansvar for å dokumentere arbeidet med enkeltelever.

Elever som har blitt definert inn i skolefraværprosjektet, er elever med foruroligende skolefravær og/eller det er en eller flere risikofaktorer hos eleven, i hjemmet eller på skole. Prosjektet har benyttet risikofaktorer definert i «Skolevegning, en praktisk og faglig veileder for grunnskolen i Oslo og skolens samarbeidspartnere» (Se omtale i vedlegget.)

Det har ikke blitt satt noen absolutte krav på mengden skolefravær eller antall risikofaktorer som skal til for å bli registrert. Det er i hvert enkelt tilfelle gjort en helhetsvurdering på hvilke elever det er knyttet bekymring til.

Registreringen har blitt fortatt i ved første kontakt i skolehelsetjenestens journalprogram WIN-MED. Eleven ble ikke registrert ut av prosjektet før han/hun gikk ut av ungdomsskolen.

Deltaker i prosjektet ble gjort kjent med prosjektet ved generell informasjon på skolens hjemmeside og spesielt ovenfor den enkelte elev/foresatte av helsesøster. Prosjektets målsetting var at elever i ungdomsskolen som sto i fare for å utvikle skolefraværproblematikk, ble identifisert på et tidligst mulig stadium (Delmål 1). Videre var det en målsetting å gi disse elevene individuelt tilpassede og tverretattlig samordnede tiltak på et tidligst mulig stadium (Delmål 2).

Disse målene gjorde det spesielt utfordrende å definere eksakt hva som skulle registreres i prosjektet og hva som ikke skulle defineres inn i skolefraværarbeidet.

12. Hvilken positiv effekt tror vi prosjektet har hatt i arbeidet med skolefravær

Arbeidet mot skolefravær pågår daglige i den ordinære driften på skolene, hos skolehelsetjenesten og deres samarbeidspartnere. Men vi mener at prosjektet har bidratt til å styrke skolefraværarbeidet på følgende måte:

- Bidratt til at enkeltelevne som har fått tilpasset oppfølging i en tidlig fase.
- Bidratt til at eleven i stor grad har vært deltagende i egen målsetting og måloppnåelse.
- Prosjektet har bekreftet resultatene fra andre prosjekter: I mange enkeltsaker i en tidlig fase er det tilstrekkelig å gi en begrenset innsats i en kort periode for å hjelpe en elev fra å bli skolevegrer.
- Prosjektets deltakere har opparbeidet ferdigheter som kan videreformidles til andre.
- Skole og skolehelsetjenesten har i større grad enn tidligere en felles problemforståelse, en faglig felles plattform.
- Økt fokuset på skolefravær på prosjektskolene og dermed bedre og tidligere innsats.
- Økt kunnskap og økte ferdigheter i arbeidet med skolefravær.
- Bidratt til mer systematisk tverrfaglig samarbeid mellom skole og skolehelsetjenesten.
- Bidratt til avklare, tydeliggjøre ansvarsfordelingen i skolefraværssakene mellom faglærer, klassekontakt, sosialpedagogisk rådgiver og helsesøster eks. ”Tiltakskjede mot skolefravær”.
- Bidratt til å bedre arbeidet med å registrere og få oversikt over fraværet ved f.eks. fraværstelefonen.
- Skolen og skolehelsetjenesten har i større grad enn tidligere avholdt samarbeidsmøter med foresatte sammen. Dette har medført at skolen og skolehelsetjenesten har hatt anledning til å jobbe seg sammen til et team.
- Økt fokus på arbeidet mot skolefravær på tvers av bydeler og skoler.

13. Forslag til implementering av skolefraværprosjektet.

Forslag til implementeringstiltak på bydelens ungdomsskoler:

- Skolehelsetjenesten forespør skolene i bydelen om å utarbeide en samarbeidsavtale mellom skolehelsetjenesten og den enkelte skole hvor skolefravær inngår som et viktig område.
- Delta på overføringsmøter mellom barneskole/ungdomsskole og ungdomsskole/videregående skole.
- Gjennomføre kartleggingsundersøkelser i 8. klasse med oppfølging i etterkant av enkeltelever.
- Skole og skolehelsetjenesten har som mål å ha flest mulig felles samtaler med foresatte og elev.

- Skolehelsetjenesten følger opp elever som kommer midt i et skoleår spesielt.
- Skolehelsetjenesten deltar på skolens tverrfaglige møter hvor elever med begynnende skolefravær blir identifisert og drøftet.
- Helsesøstre med spisskompetanse fra skolefraværprosjektet deler sine erfaringer med sine kolleger og samarbeidspartnere. Dette gjøres ved å utarbeide maler, informasjon/opplæring på personalmøter og ved skolefraværseminar 2014.
- PPT innarbeider faste rutiner for å ta opp problemstillinger knyttet til skolefravær i skolens ressursteam to ganger per semester.
- PPT veileder skolene i bruk av «Faglig og praktisk veileder for skolevegring».
- PPT bidrar til bruk av «bekymringsbarometer for frafall i skolen» ved kompetansehevende tiltak.

Vedlegg:

1. Beskrivelse av skolene

Skøyenåsen skole

Skøyenåsen skole er en ungdomsskole i Bydel Østensjø med ca. 450 elever. Skolebygningene er fra 1969 og har en "tradisjonell" oppbygning med ordinære klasserom. Det er få rom som er egnet til fleksible løsninger og derfor er klassen den mest vanlige grupperingen for undervisning. I prosjektperioden har organiseringen av spesialpedagogisk ressurser endret seg noe og i dag er det få elever som fpr. undervisning utenfor klassen og ekstra hjelp gis hovedsakelig gjennom delingstimer.

Ca. 20 % av elevene har et annet morsmål enn norsk. Elevene kommer hovedsakelig fra barneskolene Trasop, Godlia og Østensjø. Elevfraværet ved skolen har stabilt ligget på mellom 6 og 7 % de siste skoleårene. Andelen elever med minst en forekomst av karakteren 1 er redusert til 1.8 % mot 7 % fra få år tilbake. Elevenes grunnskolepoeng er også stadig økende og har i prosjektperioden økt med 1.7 poeng til 41.6 (noe som er ett poeng over Oslosnitt). Ved siste Elevundersøkelse sier over 90 % av elevene at de trives godt/ svært godt og andelen elever som blir mobbet regelmessig er redusert til under 2 %.

Skolen arbeider systematisk for at skolen skal være en trygg og aktiv læringsarena for alle elevene. En god læringsarena er en forutsetning for gode resultater i fag og sosial kompetanse. For elever som er i faresone for å utvikle skolevegring er det svært viktig at de opplever mestring i faglig arbeid og får anerkjennelse og er inkludert i sosiale aktiviteter.

Det pedagogiske personalet må legge opp undervisningen slik at elevene

- ✓ Forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem.
- ✓ Får tilbakemeldinger som kan fortelle dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen.
- ✓ Får råd om hvordan de kan forbedre seg.
- ✓ Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling.

En trygg og aktiv læringsarena

Skullerud skole

Skullerud skole er en ungdomsskole i Bydel Østensjø med ca. 260 elever. Skolen ble bygget i 1972 og pusset opp i 1997. Bygningen er praktisk med fleksible muligheter i det daglige læringsarbeidet. Skolen ligger ved inngangen til Østmarka sør i bydelen.

Elevene har relativt ulike bakgrunn sett under ett og kommer fra forskjellige bomiljøer.

Bebyggelsen rundt skolen spenner fra eneboliger, rekkehus, blokkleiligheter av ulike størrelser og en del kommunale boliger.

Skolens visjon er "En skole for trivsel og læring". Det benyttes en del ressurser for å unngå klasser med høyt elevtall og på 8. og 9. trinn er det mellom 20 og 25 elever i hver klasse. Dette bidrar til at elevene blir sett, at man kan sikre en tett oppfølging av den enkelte elev. I tillegg til ordinær undervisning tilbyr skolen leksehjelp 2 timer etter skoletid mandag til torsdag.

Eleverrådet ved skolen er meget godt fungerende. Skolen har fått både Eleverrådsprisen og Benjaminprisen for sitt arbeid mot mobbing, diskriminering og rasisme. I eleverrådet er man opptatt av å holde fokus på de demokratiske verdiene, der ytringsfrihet og medbestemmelse står sentralt.

Skolen er opptatt av å få fram gode rollemodeller for elevene. Årlig samles elevene ved merkedager og anledninger som Operasjon Dagsverk, Åpent hus for nye 8. klassinger, utdeling av Skullerud skoles fredspris til en elev på hvert trinn som spesielt har utmerket seg, markering av Holocaustdagen, Dignity Day og FN-dagen. Hver høst siden 2001 har 10. trinnselevne reist på tematur til Polen og Tyskland.

Skolen bruker fraværssystemet som ligger i <http://fronter.com/osloskoler> sin modul. Der er det lett å følge med på den enkelte elevs fravær, og om det er legalt eller ugyldig.

2. Definisjoner

Skolefravær

I denne prosjektbeskrivelsen benyttes begrepet skolefravær på alle typer fravær fra skolen både legitimert og ulegitimert fravær uansett årsak. Med gyldig fravær menes fravær som foresatte eller andre med formell myndighet har godkjent fraværet.

Videre defineres fravær som for sent til time, fravær fra enkelttimer, enkelte dager og fravær over flere enn en dag.

Med skolefravær mener vi på Skøyenåsen skole:

Stadig kortvarig fravær fra 1-3 dager.

Gjentatt mandagsfravær.

Timefravær i spesielle timer eller fag.

Fravær fra gym, eller gjentatt "glemt gymtøy".

Stadig forsentkomming om morgenen.

Urovekkende mange meldinger om forsentkomming eller gyldig fravær fra foresatte.

Skolevegring

Her benyttes definisjonen til ”Skolevegring – en praktisk og faglig veileder” (Utdanningssetaten):

”Vegring initiert av barnet mot å gå på skolen, bli der hele skoledagen, eller en kombinasjon av begge” (Kearney og Silverman, 1996:345).

Vansker med å gå på skolen, assosiert med følelsesmessig ubehag, spesielt angst og depresjon” (King og Bernstein, 2001:197)

Skolens tverrfaglige møte

Skolens tverrfaglige møte er et rådgivende organ for rektor i spesielle saker før rektor fattet enkeltsakvedtak i elevsaker. Rektor innhenter råd i saker der disse ønskes belyst fra foresatte og instanser utenfor skolen.

Deltakere på møtet tilpasses hver enkelt sak og kan være rektor, sosial pedagogisk rådgiver, kontaktlærer, PPT, elev/foresatt, skolehelsetjenesten og eventuelt representanter fra andre aktuelle tjenester.

Skolens ressursteam

Skolens ressursteam er en rådgivende instans for rektor i saker som angår tilpasset opplæring og spesialundervisning. Skolens ressursteam gir råd om hvilke tiltak som bør iverksettes både på system og individnivå.

Ressursteamet består av en representant fra skolens ledelse, PP-rådgiver, samt ansatte med relevant pedagogisk/spesialpedagogisk kompetanse. På Skøyenåsen skole er skolehelsetjenesten fast deltaker.

Utvidet ressursteam(URT)

Skolens utvidede ressursteam skal gi råd i etablering og utvikling av arbeidet med psykisk helse og har fire møter i året. Utvidet ressursteam består i tillegg til representantene i skolens ordinære ressursteam av representanter fra skolehelsetjenesten, barneverntjenesten og BUP.

Jentesnakkgrupper

Jentesnakkgrupper er bygget på en praktisk-pedagogisk metode som benyttes av sosialfaglige yrkesgrupper som ønsker å bruke samtalegrupper i det forebyggende og helsefremmende arbeidet.

Hovedmålsettingen er å vise likheter, ulikheter og fremme toleranse mellom jenter.

Inspirere til økt selvtillit og selvfølelse, mot, respekt, nysgjerrighet og glede.

Gruppestørrelsen er på 6 – 8 elever. Gruppen møtes seks til åtte ganger etter et oppsatt program.

(«Jentesnakk» skrevet Astrid. E. Henriksen, Rønnaug Sørensen og Heidi Thommesen, Blå Kors forlag, Borgstadklinikken 2009)

Vedlegg 3

Beskrivelse av risikofaktorer (Fra *Skolevegring, en praktisk og faglig veileder for grunnskolen i Oslo og skolens samarbeidspartnere*)

Risikofaktorer hos elev:

- Psykiske vansker, f.eks. emosjonelle vansker eller sårbarhet for stress
- Eleven har bekymring for andre ting enn skole
- Ekstrem innadvendthet, behov for svært mye bekreftelse og trygghet, prestasjonsangst
- Få eller ingen jevnaldningsrelasjoner, mangelfull sosial kompetanse, sosialt umoden
- Uoppdagede lærevansker eller utviklingsmessige vansker
- Sykdom eller diffuse plager

Risikofaktorer i hjemmet

- Psykiske vansker eller lidelser hos foresatte
- Samspillsvansker i familien, vansker med grensesetting
- Familien har lite støtte i sosialt nettverk
- Store endringer i familiesituasjonen, eks. sykdom, dødsfall, skilsmisse, arbeidsledighet, flytting
- Foresatte har negative erfaringer med og/eller negativ holdning til skolen

Risikofaktorer i skolen

- Mangelfulle rutiner og lite konsekvent registrering, håndtering av og holdninger til fravær
- Dårlig klasse- og læringsmiljø, mobbing, bruk av straff, liten grad av forutsigbarhet og struktur
- Mangelfulle rutiner for skole-hjem samarbeid
- Lite kontinuitet i opplæringen, tilfeldig overføring av informasjon, stort lærerfravær eller mange lærerbytter
- Mangelfull kompetanse på psykiske vansker og angst hos barn.

Vedlegg 4

Mal for samtale med foresatte:

En typisk situasjon er at foresatte ringer, er fortvilet fordi de ikke får ungdommen på skolen. Ofte kombinert med at han/hun ikke gjør lekser, har en problemspillende adferd.

1. Elev og foresatte innkalles til møte med skolehelsetjenesten og sosialpedagogisk rådgiver.
2. Hva er elevens frustrasjon, hva er foresattes frustrasjon?
3. Hva forventer skolen?
4. Vi blir enig om noen mål. F.eks. spilletid, lekser før spilling og avslutningsklokkeslett.
5. Hva kan settes i stedet av ulike typer aktiviteter?
6. Velge hvilke kamper man skal ta.
7. Viktig å gi ros, gi positive tilbakemeldinger.
8. Oppfølgingsamtaler hos skolehelsetjenesten.
9. Oppfølgingsmøter med foresatte / elev.

Vedlegg 5

Registrering av prosjektets arbeid med enkeltelever 2011 – 2013 (Skullerud)

Antall deltakere i	31
Totalt antall deltakere i prosjektet totalt	31
Antall gutter	13
Antall jenter	20
Antall 8.kl (når de kom inn i prosjektet)	9
Antall 9.kl (når de kom inn i prosjektet)	6
Antall 10.kl (når de kom inn i prosjektet)	18
Antall saker hos BUP ved oppstart	1
Antall saker hos barnevernet ved oppstart	1
Hvem tok kontakt med prosjektet (oppgi totale antall i hver kategori)	
Eleven selv	9
Foresatte	5
Lærer	7
Sosiallærer/rådgiver	6
Skolehelsetjenesten	2
Utekontakt	3
BUP	0
PPT	0
Barnevern	0
Andre *	3
Årsak til henvendelsen (oppgi totale antall i hver kategori)	
Eleven ber om hjelp	9
Informasjon fra barneskole (overføringsmøter)	3
Kartleggingsundersøkelse 8.klasse	1
Bekymring knyttet til mengde skolefravær	19
Bekymring med utgangspunkt i hjemmesituasjonen	11
Bekymring sosial fungering på skole, fritid	11
Spesielle sårbarhetsfaktorer	Depressiv i perioder
Annet *	
Type tiltak (oppgi totale antall i hver kategori)	
Samtaler med elev	290
Samtaler med foresatte	Telefonsamtale: 59 Møte: 27 Totalt 86
Henting	0
Hjemmebesøk	1
Tiltak i ferie og fritid (eks. Idrett og utfordring)	2
Spesielt tilrettelagt miljøtiltak på skolen (eks. lunsj med helsesøster)	Grupper knyttet opp til elever med fravær: 23 gruppesamtaler (4 grupper)
Initiert tverrfaglig møte	1
Henvist til BUP	5
Bekymringsmelding til barnevernet	3
Utredet fastlege	1
Annet * HFU psykolog – familiesamtale	3

Vedlegg 6

Registrering av prosjektets arbeid med enkeltelever 2011 – 2013 (Skøyenåsen)

Antall deltakere i prosjektet	Totalt for hele prosjekt-perioden
Totalt antall deltakere i prosjektet totalt	49
Antall gutter	21
Antall jenter	28
Antall 8.kl (når de kom inn i prosjektet)	17
Antall 9.kl (når de kom inn i prosjektet)	20
Antall 10.kl (når de kom inn i prosjektet)	12
Antall saker hos BUP ved oppstart	1
Antall saker hos barnevernet ved oppstart	0
Hvem tok kontakt med prosjektet	
Eleven selv	4
Foresatte	19
Kontaktlærer	3
Sosiallærer/rådgiver	6
Skolehelsetj. barneskole	21
Utekontakt	
BUP	
PPT	
Barnevern	
Barneskolen	
Årsak til henvendelsen	
Eleven ber om hjelp	7
Informasjon fra barneskole (overføringsmøter)	1
Informasjon skolehelsetj. på barneskolen	
Kartleggingsundersøkelse 8.klasse	12
Bekymring knyttet til mengde skolefravær	19
Bekymring med utgangspunkt i hjemmesituasjonen	18
Bekymring sosial fungering på skole, fritid	13
Sårbarhetsfaktorer hos ungdommen	24
Annet *	
Type tiltak	
Samtaler med elev	309
Samtaler med foresatte	240
Henting	13
Hjemmebesøk	3
Tiltak i ferie og fritid (eks. Idrett og utfordring)	3
Spesielt tilrettelagt miljøtiltak på skolen (eks. lunsj med helsesøster)	20
Initiert tverrfaglig møte	1
Henvist til BUP	24
Helsestasjon for ungdom	1
Gruppetilbud	4
Familievernkontoret	1
Utekontakt	1
Bekymringsmelding til barnevernet	8
Utredet fastlege	5
Annet *	5 (Spesielle skoler, Solerud, Skedsvold og Jordal)

Vedlegg 7

Metoder og veiledere og erfaringer fra andre som har hatt betydning fra prosjektet

Prosjektet har innhentet kompetanse, erfaringer og inspirasjon fra ulike veiledere, prosjekter, artikler og fagpersoner. Følgende har hatt særlig betydning for arbeidet. «*Skolevegring, en praktisk og faglig veileder for grunnskolen i Oslo og skolens samarbeidspartnere*»

Veilederen ble gitt ut i 2009 og er utarbeidet av skolevegringsteamet i PPT i Oslo. Veilederen gir en god, kortfattet innføring i hva skolevegring er og ulike årsaker til dette. Den angir hvordan man kan identifisere et begynnende skolefravær og peker på betydningen av en klar arbeidsfordeling mellom de ulike hjelpeinstansene – hvem gjør hva når.

Prosjektet «Nærvær og Mestring» i Bergen

I desember 2010 skrev daværende byråd for helse og inkludering i Bergen kommune, Christine Benedicte Meyer en artikkel i Dagens Næringsliv med tittelen "Stans skulk - og frafall. Artiklene ga flere konkrete ideer om hva det er viktig å ha fokus på. Bl.a. overgangen fra barneskole til ungdomsskole, gode rutiner for å registrere og følge opp begynnende skolefravær.

Via arbeidet til Meyer kom prosjektet i kontakt med "Nærvær og Mestring" i Bergen kommune som var forankret i skolehelsetjenesten. De erfaringer man hadde høstet i Bergen understreket betydningen av at det burde fokuseres på elever som befant seg i overgangen fra barneskolen til ungdomskolen og i 8.klasse. Som følge av dette utvidet man helsesøsterstillingene ved prosjektskolene slik at de kunne forebygge og tidlig intervensere ved skolefravær.

Prosjekt «Ikke slipp meg!»

I 2012 leverte Nordlandsforskningen på oppdrag av Mental helse og Mental helse ungdom en rapport med tittelen: «Ikke slipp meg!- Unge, psykiske helseproblemer, utdanning og arbeid.» Studien bestod av en både kvalitativ studie av 10 ungdommer og en kvantitativ studie av 150 ungdommer, hvor gjennomsnittsalderen var 23 år. Rapporten handler om unge i sårbare livssituasjoner. Studiene viste at tre av ti elever faller ut av videregående skole, og at mer enn halvparten av disse hadde psykiske vansker. Forskning viser at antall unge med psykiske helseproblemer ikke øker noe særlig, men at flere unge med denne problematikken faller ut av utdanningssystemet og arbeidslivet nå enn tidligere.

Begge undersøkelsesmetodene viste disse mest utsatte elevene falt ut av skolen på grunn av sårbare situasjoner som lå langt tilbake. Det kunne være en vanskelig oppvekst, mobbing, ensomhet, søvnproblemer eller manglende oppfølging på skolen.

Ungdommene ga uttrykk for at de i oppveksten ikke hadde noen å snakke med verken hjemme eller på skolen. To sentrale funn i studien viste at fravær og frafall startet allerede på ungdomskolen, og at nesten halvparten av de som var med i spørreundersøkelsen hadde fravær oftere enn en dag i uken. Årsakene var ofte sosial mistrivsel på skolen, psykiske vansker og søvnproblemer. De mener at de ikke har blitt sett, og at de ofte var alene i vanskelige og fastlåste situasjoner.

Forskningsrapporten konkluderer med at i stedet for å drive med «brannslukning» som tiltak gjennom NAV eller DPS, bør innsatsen starte mye tidligere på arenaer hvor barn og unge naturlig oppholder seg som på skolen og i fritiden.

Igjen viser det seg at forskning anbefaler at tidlig intervensjon og forebygging i forhold til sårbare ungdommer er sentrale aspekter, og bør starte i barne-/ungdomskolen og med særlig fokus på overgangene fra barneskole til ungdomsskole og fra grunnskolen til videregående skole. I tillegg bør skolen samarbeide mer med foreldre og andre støttespillere som helsesøstre, utekontakter og annet sosialfaglig personell.

«Elvebakken videregående skole

«Elvebakken (videregående skole) modellen» fokuserer på hvor forebyggende et godt lærings- og klassemiljø er i forhold til skolefravær. Ved hjelp av en handlingsplan danner de klassemiljøer med vekt på tilhørighet i klassen.

Spesialpedagogikk (2011), artikler av Edvin M.Eriksen, Maila Inkeri Olsen og Marit Tørstad

Lederen av PPT i region Sør-Troms, Edvin M. Eriksen, skriver i en artikkel i Spesialpedagogikk (2011) med tittelen "Frafallsfaktorer i et system- og individperspektiv". Der uttrykker han bekymring for at man har mer fokus på individuelle faktorer ved elevene og deres bakgrunn enn på forhold ved selve opplæringen. Han anbefaler at elevene skal oppleve mestring og inkludering og motta tilpasset opplæring.

I det samme tidsskriftet skriver Maila Inkeri Olsen og Marit Tørstad som i 2011 arbeidet på Bråthen behandlingssenter og Bråthen skole, artikkelen "Tilbake til skolen". Artikkelen setter fokus på risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer hos barnet/ungdommen, i omgivelsene, i skolen og hos hjelpeinstansene. I tillegg skriver de om tiltak som virker. De fremhever tidlige samarbeidsmøter for å bli enige om rolle- og ansvarsfordeling blant institusjons ansatte og den skole eleven skal tilbake til. Dette må forankres i ledelsen begge steder. Sammen utarbeider de skreddersydd opplegg for den enkelte.

Veilederen utarbeidet av Nittedal PPT

Veilederen som har hatt størst betydning for prosjektet, er utarbeidet av Nittedal PPT. Nittedal PPT har tatt utgangspunkt i veilederen fra Oslo PPT og tilpasset den til sine lokale behov. Det er utarbeidet en forenklet veileder for skolepersonell og deres samarbeidspartnere samt en brosjyre for foreldre. Veilederen beskriver bl.a. en nyttig tiltakstrapp som konkretiserer hva som må gjøres og i hvilken rekkefølge.

Nærvær og mestring – Skøyenåsen

Tiltakskjede mot skolefravær

Melding av fravær:

- Lærer melder fraværstelefonen i friminuttet mellom 2. og 3 time
- Fraværsvakten tar kontakt med foresatte, dersom de ikke har meldt fra om at eleven er borte.
- Fraværsvakten melder fravær til kontaktlærer, som fører fravær på fronter

Bekymringsfullt fravær:

- Stadig kortvarig fravær fra 1-3 dager
- Gjentatt mandagsfravær
- Timefravær i spesielle timer eller fag
- Fravær fra gym, eller gjentatt “glemt tøy”
- Stadig forsentkomming om morgenen
- Urovekkende mange meldinger om gyldig fravær fra foresatte

Kontaktlærers oppgaver ved bekymringsfullt fravær:

- Kartlegge årsak til fravær (samtale/foresatte)
- Tiltak avhengig av denne samtalen
- Eks. ukentlig mail/samtale
- Tilbud om egne presentasjoner overfor lærer eller mindre grupper, i stedet for hele klassen, og utsatte frister
- Ved fravær i kroppsøving: egen treningsplan, egen garderobe, avslutte timen før klassen

Bekymringsmelding fra kontaktlærer meldes ledelse/ ressursteam dersom ikke kontaktlæreres tiltak fører til endring.

Prosjekt Nærvær og mestring varsles.

Tiltak vurderes individuelt.

Nærvær og mestring vurderer videre tiltak, sammen med ressursteam / spesialpedagogisk team.

Andre aktuelle tiltak kan være: PPT, BUP, fastlege, barnevern, utekontakt

Alternativt skoletilbud.

Vedlegg 9

Nærvær og mestring – Skøyenåsen

Tiltakskjede mot skolefravær

Tlf:
41486056

Dette skjer på skolen når du som elev er borte:

Melding av fravær:

- Lærer melder til ansvarlig for fraværstelefonen om elevfravær i friminuttet mellom 2. og 3. time
- Fraværsvakten tar kontakt med dine foreldre/foresatte, dersom de ikke allerede har meldt fra om at du er borte.
- Fraværsvakten melder tilbake til kontaktlærer om årsaken til fravær, og kontaktlærer fører fravær på fronter

Skolen synes dette er bekymringsfullt fravær:

- Stadig kortvarig fravær fra 1-3 dager
- Gjentatt mandagsfravær
- Timefravær i spesielle timer eller fag
- Fravær fra gym, eller gjentatt "glemt tøy"
- Stadig forsentkomming om morgenen
- Urovekkende mange meldinger om gyldig fravær fra foresatte

Skolen plikter å kontakte foreldre eller foresatte og tilby hjelp, dersom du har bekymringsfullt fravær.

Tenk over hva som er årsaken til at du har et bekymringsfullt fravær:

- Er det forhold hjemme som gjør at det er vanskelig å komme på skolen?
- Er det forhold i klassen eller på skolen som gjør at du vegrer deg for å komme?
- Er det helsemessige årsaker til at du ikke kommer?

Snakk med kontaktlæreren din dersom det er noe som er vanskelig. Skolens sosialpedagogiske rådgiver Anne Vold- Johansen eller helsesøster Oddveig Vollan kan også hjelpe deg med å forebygge skolefravær. Ta gjerne kontakt med en av dem i et friminutt eller be kontaktlæreren din om å få lov til å oppsøke en av dem i en time. Dersom du ikke har lyst til å snakke med dem direkte kan du skrive en mail (du finner mailadressene på skolens hjemmeside).

Husk at dersom du er mye borte fra skolen er det noen som savner deg og det er lett at du mister oversikten over skolearbeidet.

Husk at dersom du har en venn med skolefravær så sørg for at han eller hun føler seg velkommen tilbake til

Vedlegg 10

Rutiner for når det kommer en ny elev i klassen (Skøyenåsen skole):

- Sosialpedagogisk rådgiver kontakter foresatte og tidligere skoler for å få viktig informasjon. Opplysningene formidles til kontaktlærer. Opplysning om fremmedspråk gis til utdannings- og yrkesrådgiver. Behov for tilgang til fronter gis til data-ansvarlig.
- Kontaktlærer gir beskjed om ny elev til faglærere og formidler viktig informasjon.
- Kontaktlærer forbereder elevene på at det kommer en ny elev.
Ta dette opp i klasse i god tid hvis det er mulig, samme dag kan være litt sent.
  - Hvordan det er å være ny i en klasse, kanskje ikke kjenne noen?
  - Hvordan er det å komme inn i en klasse hvor de kanskje har andre skolebøker og holder på med/ har hatt helt andre emner enn de er kjenner til?
  - Diskuter i klassen hvordan de kan være med på å gjøre situasjonen lettere for den nye eleven. (Møte han/henne med vennlighet, ”kom bli med .....i kantina, på senteret, i ballbingen” osv., fadderordning?)
- Kontaktlærer sørger for at det er satt fram pult og stol i klasserommet og at plasseringen i klasserommet er gjennomtenkt
(Det er forferdelig pinlig for eleven å komme til et nytt klasserom og bli stående og vente mens alle de andre sitter og ser på deg)
Snakk med vaktmesteren seinest dagen før for å få brakt opp pult.
- Kontaktlærer har klart et sett skolebøker
- Kontaktlærer har klar en timeplan og lekseplan. (Må ha avklart hvilken gruppe eleven skal være på.)
- Kontaktlærer møter eleven på kontoret hvis ikke annet er avtalt, i god tid før første time begynner for å få en liten prat og for presentasjon
- I klassen: Presenter eleven kort for klassen, la eleven sitte ned, presenter alle elevene for ham/henne.
- Presenter klassen for eleven ved at lærer og elever forteller om hvordan dere har det i klassen, hvordan dere gjør det i denne klassen på denne skolen mht. friminutter, arbeid, lekser, regler med mer.
La gjerne elevene fortelle litt om fritidsmiljøet, ulike idrettslag med mer, og la elevene fortelle om hva de liker å drive med.
- Alle lærere må sørge for god faglig veiledning og ha omtanke for at eleven kanskje er et helt annet ”sted” enn klassen når det gjelder bøker, fag og arbeidsmål

Vedlegg 11

Beskrivelse av en case fra skolefraværprosjektet

E-post fra en mor til skolehelsetjenesten angående sønn i 9. klasse.:

Jeg tror at min sønn i 9. klasse lider av depresjon. Han er veldig motløs, ingenting er gøy, karakterer har gått ned, han lurar på meningen med livet og virker helt utafør, og har gjort det en ukes tid, muligens lenger også, i litt svakere grad.

Hva gjør vi da? Er veldig bekymret da jeg aldri har sett han sånn før.. han har flere ganger snakket om at det ikke er noe poeng å leve. Vet at dette er en "trussel" mange bruker men syns jeg må sjekke det med noen uansett når han er så utafør som han er nå. Er det dere jeg skal gå til eller er det fastlegen?

Setter pris på raskt svar.

Hilsen mor

Oppfølging av e-post henvendelsen utført av skolehelsetjenesten:

Telefon til mor. Undersøke alvorlighetsgrad.

Innkalle ungdommen til samtale dagen etter for å kartlegge hvordan ungdommen har det.

Samtale med ungdommen (kartlegge):

- Visste ikke at han skulle komme til samtale, selv om mor hadde gitt beskjed (*tankene går tregt, vanskelig for å få med beskjeder*).
- Ser trist ut og har lite mimikk i ansiktet
- Han merker at ting er annerledes nå ved at han blir lett irritert og sint
- Har lite energi for tiden og opplever at det er mye press og stress. Det er slitsomt å gjøre lekser, han begynner å jobbe og å tenke og så får han bare vondt i hodet. Han kjenner på en håpløshet i forhold til at det snart er helg (positivt), men så kommer det raskt en ny uke med press og stress.
- Kartlegge selvmordstanker. Han bekrefter at han har sagt at han ikke synes det er noe poeng å leve. Han svarer benektende på at han har planer om å ta sitt eget liv, men at det er et uttrykk for at han synes alt er slitsomt og håpløst.

Tiltak:

- *Samtale.* Kartlegge situasjonen. Støtte, bekrefte at dette må oppleves vanskelig. Bekrefte opplevelsen han har (håpløs, irritabel, sint, press og stress). Normalisere, «dette er vanlige symptomer på en depressiv reaksjon, dette har mange ungdommer opplevd før deg, nå skal vi finne ut av dette og gjøre det som skal til for at du skal få det bedre». «Akkurat nå opplever du det vanskelig, men jeg vet at du vil få det bedre.»
- *Hva opplever du som positivt/ hva gir deg energi?* Viktig å kartlegge hva ungdommen liker å gjøre, gjøre mer av det!
- *Hva taper deg for energi/ glede?* Viktig å redusere diverse gjøremål for en periode, dersom dette taper for energi.
- *Skole – tilrettelegging.* Svært viktig med tett samarbeid med skolen. Informasjon/ samarbeid med rådgiver og kontaktlærer. Færre lekser en periode, få hjelp til å plukke ut det som er viktig. Samfunnsfag er utfordrende, da de har en del fremføringer i form av debatter/ drøftinger. Han kjenner at han blir stresset og irritert en tid i forkant av slike fremføringer og han klarer ikke å få frem det han skal, han klarer ikke å si noe, selv om han kan stoffet.